

A szakszerű gyűjtés feltételei

➤ **Biztos botanikai ismeretek** – növényfaj azonosítása

• **Rokon fajok ismerete:**

Egy rokonsági kör növényei együtt gyűjthetők:

Tiliae flos ← *Tilia platyphyllos*, *T. cordata*, *T. vulgaris*
(*T. argentea* nem!!)

Crataegi folium cum flore ← *C. monogyna*, *C. laevigata*

Achilleae flos ← *A. collina*, *A. pannonica*, *A. distans* (MSZ)

Millefolii flos ← *A. millefolium* (Ph.Hg.VIII.)

Rokon fajok elkülönítendőek:

Hypericum perforatum: magas hatóanyagszint

↓
H. hirsutum, *H. maculatum*, *H. elegans*: hasonló, együtt előforduló fajok, de alacsonyabb a hatóanyag-tartalom, védettek

Equisetum arvense ↔ *E. palustre*: palusztrin (mérgező!)

Sambucus nigra ↔ *S. ebulus* (mérgező!)

• **Erős hatású és mérgező fajok ismerete:**

pl. *Atropa belladonna*, *Hyoscyamus niger*

- gyűjtés, tárolás elkülönítve,
- gyermek nem gyűjthet mérgező növényt!
- óvintézkedések:

kesztyű,
száját, szemét nem érinteni,
hazatérve alapos kézmosás.

• **Védett, veszélyeztetett fajok ismerete:**

- területileg illetékes hatóság engedélye.

➤ **A gyűjtendő növényi rész ismerete:**

- adott faj mely része, milyen állapotban szolgáltatja a drogot?

- Gyógyszerkönyv, drogszabványok minőségi előírásai!

• **Gyökérdrogok:**

- kapcsolódó szárrészek még elfogadható aránya
(pl. *Ononidis radix*: max. 3%)

• **Herbadrogok:**

- szár gyakran hatóanyagmentes → maximálják arányát

(pl. *Hyperici herba*: max. 40 cm szár)

- vastag, fásodott részek még elfogadható mennyisége

(pl. *Marrubii herba*: szárrészek vastagsága ≤ 5mm)

• **Virágdrogok:**

- hosszú kocsányrész rontja a minőséget - előírt határértéknél csak kisebb lehet
(pl. *Matricariae flos*: max. 5 cm)

• **Termésdrogok:**

- megfelelő érettségre utaló természín,

pl.: *Rosae pseudo-fructus*: fekete és túl világos álművek jelenlétét kizárják;

Juniperi pseudofructus:

hamvas sötétkék elfogadott;

(1. éves, zöld, éretlen tobozbogyók nem!)

➤ **Gyűjtési idő ismerete**

- napos, száraz időben,

- technológiai érettség! (hatóanyag-tart. max.).

Gyökerek, gyökértörzsek - nyugalmi időszakban,

Kérgék – nedvkeringés megindulása után,

Rügyek – lombfakadás előtt,

Levelek – teljesen kifejlett állapotban,

Herba – virágok nyílásának kezdetén,

Virág – teljes virágzaskor,

Termések, magvak – teljes érében.

➤ Gyűjtési mód ismerete

- ökológiai egyensúly → továbbra is drognyerési forrás,
- kíméletesség,
- megfelelő eszközök (metszőolló, kés, kamillafésű, áfonyafésű), göngyöleg (kosár, doboz, vödör, zsák) → drog minősége javul,
- tisztítás (mosás, hámozás ?), aprítás, szárítás, csomagolás.

➤ Élőhely ismerete

- természetvédelmi terület!
- elkülönítendő rokon fajok felismerésében fontos, pl.:
Tussilago farfara (martilapu) – árokparton,
Petasites hybridus (acsalapu) – erdei, patakparti magaskórós társulásokban,
- szennyezettség (por, nehézfém, peszticid-elsodródás)

➤ Felvásárlási szokások ismerete

- felvásárló igénye (faj, mennyiség),
- napi gyűjtési mennyiség (száritókapacitás 2x),
- feldolgozottsági fok.

Vadon termő gyógynövények jelentősége

Világ:

főleg a fejlődő országokban (← 90-100% gyűjtésből) – tradicionális és népi gyógyászat!
Kína, India, Mexikó – fő exportőrök

Európa:

Ny-Eu.: gyűjtés alig, csak saját célra
Spanyolo.: drogtermés kb. fele gyűjtésből
Albánia, Töröko.: szinte kizárólag vadon termő drogok
1200-1300 faj → kb. 90% gyűjtésből

Európa:

• **Főbb gyűjtő országok:** Magyarország, Spanyolország, Törökország, Albánia, Csehország, Lengyelország

• **Gyógynövény-kereskedelem** – vadon termők főleg a Balkánról:

Albánia, Bosznia-Hercegovina (zsálya), Bulgária (vadrózsa), Horvátország (csalán, mezei zsurló), Románia (vadrózsa, áfonya, málna)

• **Gyűjtés helyzete az EU-ban**

- sok növényfajnál nem megvalósítható az egységesítés (termesztéstechnológiai és szociális okok),
- elengedhetetlen lenne a gyűjtők, gyűjtési technikák, gyűjtött mennyiségek felügyelete.

→ indirekt szabályozás

338/97/EK Tanácsi Rendelet
1808/2001/EK Bizottsági Rendelet

Convention on International Trade of Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES)

„Veszélyeztetett Állat- és Növényfajok Nemzetközi Kereskedelme”

Mellékletek: különböző tilalmi szintekre tartozó fajok
33 000 fajból – 240 gyógynövény

• **Javaslatok a fenntartható gyűjtésre** → *irányelvek*

Európai Gyógynövénytermesztők Szövetsége (EUROPAM) (2001)

GCP = Good Wild Crafting Practice = **Helyes Gyűjtési Gyakorlat**

Európai Gyógyszerminősítő Hivatal (EMEA) - Növényi Gyógyszerekkel Foglalkozó Munkacsoportja (2002)

GACP = Good Agricultural and Collection Practice for Starting Materials of Herbal Origin = **Gyógynövény-eredetű Alapanyagok Helyes Termesztési és Gyűjtési Gyakorlata**

Jelenlegi gyakorlat:

- egyre nagyobb mennyiségben történő gyűjtés (védett, veszélyeztetett fajok),
- nem vagy alig ellenőrzött kereskedelem,
- növényeket károsító betakarítási gyakorlat,
- kereskedelmi struktúra átalakulása a „keleti blokk” országaiban,
- természetes előfordulási helyek csökkenése.

SEZMLÉLETVÁLTÁS !

A gyűjtés alapvető feltételei:

- a közelben működő felvásárlóhely,
- napi információ a felvásárlásról (mit, mennyit),
- lelőhelyi adottságok,
- tisztázott tulajdonjog,
- gyűjtők, felvásárlók jogi státuszának tisztázása.

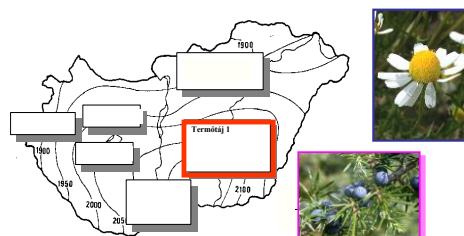
Magyarország:

- drogtömeg kb. fele gyűjtött
- 100-110 faj → kb. 60-70%
- főleg gymn növények, kiterjedt állományt alkotó fajok, parkok telepített növényei

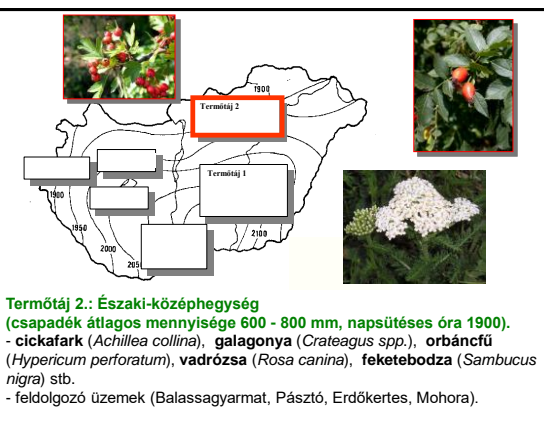
Vadon termő gyógynövények gyűjtése, felvásárlása hazánkban

- II. világháborúig: Hangya Szövetkezet
- 1960-as évek: hármas tagozódás (gyűjtők, gyógynövénybevételezők, nagykereskedők)
- 1970-es években: Herbária, Erdei Termék Vállalat, Mátradrog

A gyógy- és aromanövény ágazat termőtáji szerveződése

Termőtáj 1.: Nagyalföld
(évi csapadék mennyisége 500-550 mm, a napsütéses órák száma 2000-2100)
- **kamilla** (*Matricaria recutita*), **boróka** (*Juniperus communis*), **cickafark** (*Achillea collina*), **fátyolvirág** (*Gypsophila paniculata*), **galagonyafajok** (*Crataegus* spp.), **csipkebogyó** (*Rosa canina*) stb.
- feldolgozó üzemek (Balmazújváros, Füzesabony, Békéscsaba, Medgyesegyháza stb.)

Termőtáj 2.: Északi-középhegység
(csapadék átlagos mennyisége 600 - 800 mm, napsütéses órák száma 1900).
- **cickafark** (*Achillea collina*), **galagonya** (*Crataegus* spp.), **orbáncfű** (*Hypericum perforatum*), **vadrózsa** (*Rosa canina*), **fekete bodza** (*Sambucus nigra*) stb.
- feldolgozó üzemek (Balassagyarmat, Pásztó, Erdőkertes, Mohora).

Fontosabb gyűjtött gyógynövényfajok Magyarországon

Gyűjtött faj	Felhasznált rész	Drogtömeg (tév)
csalán	levél, herba	250-350
mezei zsurló	herba	250-350
vadgesztenye	termés	250-300
csipkebogyó	termés	200-250
bodzabogyó	termés	400-600
bodzavirág	virág	50-100
orbáncfű	herba	150-200
kamilla	virág	250-350
hárs	virág	30-40
gyermekláncfű	levél, gyökér	100-150
cickafark	herba, virág	100-150
fagyöngy	termés	100-150
aranyvessző	herba	150-200
galagonya	virágzó ágvég	50-100
vérehulló fecskefű	herba	50-100

Jelenleg:

Gyűjtés:

- hatósági engedély nélkül,
- gyűjtésre hasznosított terület helye, gyűjtés időpontja: Polgári Törvénykönyv, környezetvédelmi és helyi rendelkezések,
- védett fajok gyűjtése, bolygatása tilos, kivéve: illetékes term.véd. hatóság engedélyével (meghatározott időszak, mennyiség, pl. Kiskunsági NP - boróka)
- fokozottan védett fajok gyűjtése tilos (ez alól felmentés: Környezetvédelmi Minisztérium),
- **védett területek:** Nemzeti Park (NP), Tájvédelmi Körzet (TK), Természetvédelmi Terület (TT)

Gyógynövények felvásárlása:

- engedélyhez kötött, szükséges hozzá:
 - szakirányú képesítés (alap-, közép-, felső fokú gyógynövény szakirány, gyógyszerész),
 - telephely birtoklása vagy bérlése,
 - felvásárlói engedély országos regisztrációba vétele,
- engedélyezés önkormányzati hatáskör.

A felvásárló feladatai:

- gyűjtők munkájának szervezése, irányítása,
- áru átvétele (frissen vagy szárítva),
- előzetes minősítés (meggyőződés a fajazonosságról, az áru ép, egészséges voltáról, idegenanyag-tartalmáról, színéről),
- elsődleges feldolgozás (gyűjtő v. felvásárló),
- ha nagykereskedői tevékenység is: minőségi bizonyítványok beszerzése, ill. kiajánlási minta készítése.

Gyűjtést hátráltató tényezők:

- gyűjtés után is adózni kell (600 000 Ft-ig adómentes),
- őstermelői igazolvány kiváltása,
- egészségügyi és nyugdíjjárulék fizetése,
- elektronikus adóbevallás készítése negyedévenként,
- szabad területek csökkenése, nemzeti parkokban csak engedéllyel,
- természetvédelmi területekről kizorol,
- gyűjtési időszak lerövidülése (aszály),
- környezetszennyezés,
- konkurencia nő (olcsó munkaerő, alacsony ár),
- jogi helyzet tisztázatlan,
- nagykereskedői tevékenység esetén minőségi bizonyítványok beszerzése, ill. kiajánlási minta készítése

Feladatok: fenntartás, fejlesztés

- hazai növényflóra tájjellegű hasznosításának kialakítása,
- gyűjtők szervezése (10-15 fő),
- gyűjtők szakmai felkészítése, szaktanácsadás,
- motiváció → munkahely-létesítés,
- szakszerű gyűjtés ellenőrzése, felügyelete,
- felvásárlóhelyek létesítése (átvétel, szárítás, tárolás, szállítás),
- exporttevékenység bővítése.